

Programcensorens årsrapport for 2011 for bachelorprogrammet i sammenliknende politikk

Svend-Erik Skaaning

Lektor i statskundskab, Aarhus Universitet

**Programcensor ved Det samfunnvitenskapelige Fakultet, Universitetet i Bergen, for
bachelorprogrammet i Sammenliknende Politikk (våren 2010-høsten 2013).**

I denne rapport, som er min anden som programcensor, er jeg blevet bedt om at fokusere på følgende emner:

I rapporten for 2011 ønsker Institutt for sammenliknende politikk at programsensor skal vurdere progresjon, sammenheng og eventuell overlapp/ mangler i emnene som utgjør kjernen i faget. Emnene dette gjelder er SAMPOL100 Innføring i sammenliknende politikk, SAMPOL110 Stats- og nasjonsbygging og SAMPOL115 Democracy and Democratization.

Vi ber i tillegg om konkrete innspill på eksamensformene vi benytter og gjerne forslag alternativer. Vurderingsformen på SAMPOL110 har vist seg dårlig egnet til å skille mellom sterke og svake studenter og instituttet er spesielt interessert en evaluering av denne og eventuelt forslag til forbedring.

Rapporten er baseret på det tilsendte materiale om disse fags opbygning og innhold samt møder med institutlederen, fagansvarlige og studenterrepresentanter på SAMPOL den 11. januar, 2012. Som i sidste års rapport forsøker jeg at kombinere kritiske vurderinger med konkrete forslag til justering, som kan fungere som diskussionsoplæg til de ansvarlige parter.

Rapporten er inndelt i to hoveddele. Den første fokuserer på innhold, progression og sammenheng mellom SAMPOL 100, SAMPOL 110 og SAMPOL 115. Den anden del handler om eksamensformene for de samme tre fag.

Innhold, progression og sammenheng mellom SAMPOL 100, SAMPOL 110 og SAMPOL 115

SAMPOL 100, SAMPOL 110 og SAMPOL 115 gir de sampol-studerende en bred innføring i de viktigste delene av disiplinen komparativ politikk, som utgjør den substansielle kjerne i bachelorutdannelsen i sammenliknende politikk.

Selvom SAMPOL 100 i prinsippet ikke utgjør en obligatorisk del av bachelorutdannelsen, følger hovedparten av studentene dette faget, hvorfor de følgende forslag og kommentarer oppfatter faget

som en integreret del af bacheloruddannelsen – særligt som en vigtig del af introduktionen til komparativ politik.

SAMPOL 100

Opbygningen af SAMPOL 100 virker fornuftig. Tredelingen i centrale begreber, etablerede demokratier og en globaliseret verden udgør en gennemskuelig struktur, hvor der både temamæssigt og med hensyn til lande er en stor og varieret dækning. Også pensums omfang, indhold og sværhedsgrad i form af O'Neil og O'Neil et al. suppleret med en ekstra bog om de skandinaviske lande lader til at udgøre et godt grundlag for en førsteintroduktion til komparativ politik.

Man kunne dog overveje at udvide forelæsningen om forholdet mellem udøvende og lovgivende myndighed til at dække politiske institutioner mere generelt, dvs. også valgsystemer, enhedsstat vs. føderation, mulighed for forfatningsændringer og domstolenes rolle, som emnet for eksempel præsenteres i Lauri Karvonens *Statskick*.

Derudover kunne EU fortjene en mere fremtrædende placering, da meget europæisk politik er påvirket af EU-samarbejdet. Det kunne desuden give en god anledning til at komme ind på spillet mellem national og international politik. Derudover ville det være oplagt at vie lidt mere selvstændig plads til forskelle i velfærdsregimer. Meget sigende er kap. 4, Political Economy, ikke knyttet til nogen af forelæsningerne.

Ud fra et lidt mere overordnet perspektiv ville det være formålstjenligt, hvis SAMPOL 100 – ud over at introducere de politiske systemer i en række konkrete lande – berører de fleste af de hovedtemaer, som dækkes mere udførligt i SAMPOL 110 og SAMPOL 115, så der kan sikres en fortløbende progression, hvor dybde og niveau forøges.

SAMPOL 110

Opdelingen i de fire emnegrupper – 1) stat, magt, legitimitet; 2) kultur og værdier; 3) deltagelse, rettigheder, indflydelse; 4) fordeling, udvikling, globalisering – dækker tilsyneladende over de væsentligste dele af feltet Comparative Politics. Beskrivelsen under Mål og indhold stemmer dog

ikke helt overens med de behandlede temaer. Desuden er pensumopdelingen i forhold til fire grupper ikke helt plausibel, hvilket specielt gælder flere af bøgerne, som af og til splittes op på måder, som virker en anelse kunstig. Således er det ganske uklart, hvad de fire grupper egentlig indbefatter. Endelig tegner de studerende, som jeg har talt med i Bergen, samt sammenfatninger af evalueringer fra forløbet tegnet et billede af, at der mangler sammenhæng mellem pensum og forelæsninger. Af og til berører forelæsningsne (som ellers roses meget af de studerende) end ikke de temaer, som behandles i pensumteksterne. (med hensyn til seminarundervisningen henviser jeg til sidste års rapport.)

På denne baggrund vil jeg opfordre instituttet til at foretage en grundig diskussion blandt alle medarbejdere om, hvad begrebet og faget sammenlignende politik egentlig dækker over rent emnemæssigt, dvs. hvilke temaer bør dækkes (og hvilke er mindre centrale), er der klassikere, som bør nævnes og/eller læses, og under hvilke samlende overskrifter skal de forskellige temaer præsenteres? Da dette fag med rette opfattes som et kernefag i bacheloruddannelsen og er stærkt knyttet til instituttets selvforståelse, er det vigtigt, at der er forholdsvis stor enighed om, hvad faget dækker.

Således bør der heller ikke være store udsving i, hvorvidt og i hvilket omfang forskellige emner behandles alt efter bemandsituationen, hvilket tilsyneladende har været tilfældet i de foregående år. Da der er tale om førsteårsstuderende, vil niveauet ikke være højere, end at underviserne burde kunne forelæse i temaer, som de ikke er eksperter i. Selvom det naturligvis er en fordel med forelæsere, som er eksperter på de forskellige områder, er det mindst lige så vigtigt, at forløbet er velstruktureret og ikke mindst sammenhængende, hvilket normalt er enklere at opnå, hvis de er forholdsvis få forelæsere, dvs. 2-3 (Dette forbehold gælder ikke i lige så høj grad for SAMPOL 100, hvor jeg i højere grad ser det som en styrke, at mange forskellige ansatte har mulighed for at præsentere sig selv over for de studerende).

Med hensyn til spørgsmålet om temaer har jeg gennemgået en lang række undervisningsplaner for komparativ politik på førende amerikanske og skandinaviske universiteter. Der viste sig at være et forholdsvis stort overlap mellem de behandlede temaer. Blandt de emner, som næsten altid var dækket, var: 1) statsdannelse og statsteori; 2) nation/nationalisme/identitet; 3) politiske institutioner (forfatninger, valgsystemer, regeringsform osv.); 4) civilsamfund/socialt bevægelse; 5) politiske regimetyper og regimeudvikling; 6) politisk kultur/værdier og holdninger/vælgeradfærd; 7)

politiske partier; 8) velfærdsregimer/omfordeling/ulighed; 9) udviklingsproblematikker; 10) konflikt/borgerkrig/revolutioner.

Denne liste er ikke udtømmende, og temaerne kan plausibelt grupperes på alternative måder, men den kan dog fungere som udgangspunkt for den efterlyste diskussion af fagets indhold. I den forbindelse vil det endvidere være oplagt at diskutere en opdeling af SAMPOL 110 i to sideløbende fag med egen eksamen, som enten kan være lige store (15/15 ECTS) eller asymmetriske (20/10 ECTS). Det virker voldsomt, at de studerende skal rumme så meget inden for den samme ramme af undervisning og eksamen. Derudover kan man ikke forvente, at seminarlederne har et tilstrækkeligt fagligt overblik over så stort et område. Som jeg ser det, er det mindst tre oplagte muligheder for en opdeling.

1. De nuværende fire grupper opdeles i to overordnede grupper, hvor der så vidt som muligt tages højde for, at gennemgangen af den ene del ikke forudsætter udførligt kendskab til den anden.
2. Opbygning af to fag, hvor det mestendels er de samme overordnede temaer, som gennemgås (og i samme rækkefølge), men hvor det empiriske fokus adskiller sig, idet det ene fag fokuserer på etablerede demokratier i rige lande (OECD-lande), mens det andet hovedsageligt fokuserer på anden- og tredjeverdenslande. De fleste bøger og artikler i pensum fokuserer i forvejen på enten den ene eller den anden gruppe af lande, herunder grundbøgerne (Bale og Flora/Kuhnle/Urwin over for Burnell/Randall/Rakner), hvilket indikerer, at selvom temaerne er de samme, er dynamikkerne måske forskellige.
3. Den sidste mulighed, som jeg vil bringe i spil, er en opprioritering af EU-stoffet til at udgøre et egentligt EU-fag.

SAMPOL 115

SAMPOL 115 består af fem dele: Concepts and Theories; Economic Development and the Process of Democratization; The Transition to and Consolidation of Democracy; The Breakdown of Democracy and Authoritarian Regimes; Democratic Institutions and Performance. Samlet set giver faget en grundig indføring til demokratibegreber, årsager til politisk regimeudvikling og

demokratiske institutioners indretning og virke. Pensum er en fin blanding af nyere bøger og artikler, hvis niveau virker passende for andetårsstuderende.

På den anden side er der en tendens til, at nogle temaer er stærkt opprioriteret i forhold til andre. Således behandles sammenhængen mellem økonomisk udvikling, transitionsmåde og institutionel indretning på den ene side og regimeudvikling på den anden side udførligt, mens kulturelle (såsom Huntington og Inglehart/Welzel), mikroøkonomiske (såsom Boix og Acemoglu/Robinson) og internationale forklaringer (såsom Levitsky/Way og Vachudova) ikke optræder. Derudover er der et meget stærkt fokus på den tredje demokratiseringsbølge, mens tidligere perioder negligeres, hvilket desuden betyder, at det empiriske fokus retter sig mod bestemte regioner. Endelig er der ikke levnet plads til at læse ældre 'klassikere' inden for feltet.

Med hensyn til politiske institutioner og deres effekter er der et åbenlyst overlap i forhold til SAMPOL 110. De dele af politiske institutioner, som ikke omhandler politiske regimer og deres stabilitet, hører måske mest hjemme under det mere generelle fag (SAMPOL 110), hvor det institutionelle perspektiv blandt andet er repræsenteret ved bogen af Lijphart. Derudover dækkes demokratisering også i et vist omfang af SAMPOL 110 (for eksempel gennem et kapitel fra Burnell/Randall/Rakner).

Som beskrevet i forrige års rapport mener jeg, at demokratisering vies for meget plads sammenlignet med andre centrale områder af komparativ politik – også selvom man tager højde for, at instituttet forskningsmæssigt er uforholdsmæssigt stærkt repræsenteret på denne front. Derfor virker det formålstjenligt – foruden den netop omtalte indsnævring – at udvide faget ramme til at dække (menneske)rettigheder og politiske regimetyper mere generelt. Autokratiske regimer behandles allerede, men levnes ikke meget plads som andet end udgangspunktet for en demokratisering. Desuden findes der efterhånden en ret omfattende menneskerettighedslitteratur, som er relateret til demokratiseringsforskningen, men som ikke berøres direkte i SAMPOL 115 (og kun flygtigt i SAMPOL 110), selvom der er utroligt mange berøringspunkter til emnerne demokrati og regimeforandring (hvilket for eksempel er åbenlyst i Todd Landmans arbejde inden for begge felter).

Også den omfangsrige Quality of Democracy-litteratur og den øgede fokus på demokratiets og andre styreformers konsekvenser, som er fulgt i kølvandet på transitions- og konsolideringslitteraturen, ville passe fint ind i dette forløb. Endelig kunne man overveje, om

temaet åben konflikt (borgerkrig/revolution) kunne flyttes fra SAMPOL 110 til 115. Hvis disse forslag blev taget til efterretning, ville faget mere dækkende kunne betegnes som Conceptions, Causes, and Consequences of Political Regimes (and Their Development).

Eksamensformer for SAMPOL 100, SAMPOL 110 og SAMPOL 115

Alle tre fag afsluttes med den samme eksamensform (skoleeksamen), hvilket har en række ulemper. For det første testes de studerende kun i en form for afrapportering (hvis vi ser bort fra opgaverne i løbet af semesteret), hvilket begunstiger folk, som har et naturligt flair for den type eksamen. For det andet træner den ikke de studerende i at indsamle relevant information og opgaveskrivning. For det tredje lægger denne eksamensform ikke op til en selvstændig opstilling og besvarelse af en problemstilling. Det sidste punkt er måske mindre væsentligt i det første studieår, hvor man først og fremmest skal sikre sig, at de studerende får en bred indsigt i væsentlige dele af feltet.

Skoleeksamen sikrer netop, at de studerende presses til at orientere sig i hele pensummet snarere end udvalgte dele, hvilket virker formålstjenligt, da evnen til selektion kræver, at man har et fundament at selektere ud fra. Mundtlig eksamen udgør dog på mange måder et alternativ, som også lever op til dette krav. Derfor kunne man overveje at indføre en mundtlig eksamen for SAMPOL 110 (eller – hvis man vælger at dele dette fag i to – i ét af disse).

Jo længere de studerende kommer i deres studieforløb, jo mere ballast har de at trække på, og jo mere vigtigt bliver det at de trænes i selvstændigt og grundigt arbejde med stoffet. For SAMPOL 115, som ligger et semester senere, kunne man derfor gå et skridt videre i retning af opgaveskrivning ved at bruge en bunden skriftlig 5- eller 7-dageseksamen (cirka 10 sider), hvor der eventuelt kunne være valgfrihed mellem to eller tre opgaver. Risikoen ved denne form for eksamen er naturligvis, at man er mindre sikker på, at det er den enkelte studerendes evner og præstation, man tester. På den anden side har denne eksamensform allerede været anvendt igennem flere år andre steder (herunder i Aarhus), uden at det har givet anledning til de store bekymringer.

Disse overvejelser gradvis udvikling i retning af opgaveskrivning og selvstændig problemformulering kan naturligt tænkes videre til 200-fagene, men her bør det også tages med i betragtning, hvorvidt disse ligger på samme semester som bacheloropgaven.

Både for at sikre skriftligheden på studiet og for løbende at stille krav til de studerende er det en god idé med skriftlige afleveringer i løbet af semestret. Man kan diskutere, hvor mange af disse, som bør være obligatoriske, men hvis der er tale om obligatoriske afleveringer, bør det for det første være den samme opgave (de samme opgaver), som alle besvarer. Dette vil både gøre det nemmere for underviserne og sikre, at der ikke er forskel på udgangspunktet, når de studerende skal til eksamen (som følge af, at eksamensspørgsmål typisk vil relatere sig mere til nogen af semesteropgaverne end andre). Derudover skal pligt opgaverne, som afleveres i løbet af semestret, følges op af respons fra seminarlederne, da opgaverne helst ikke blot skal være test, men også et læringselement. (Samme råd om feedback gælder i øvrigt eksamensbesvarelser generelt, hvilket forholdsvis enslydende betones i nyere læringsteori – og typisk også står som et stærkt ønske hos de studerende – men det er på den anden side forholdsvis ressourcekrævende).

Sammenfatning

I det de ovenstående kommentarer til bachelorprogrammet i sammenlignende politik fokuserede jeg på fagene SAMPOL 100, SAMPOL 110 og SAMPOL 115. Undervejs præsenterede jeg en række kommentarer til deres indhold, sammenhæng og progression og opstillede en række forslag til overvejelse. Det er vigtigt, at disse fag tænkes i en sammenhæng og er underlagt løbende koordination af indhold og struktur, så fagene på den ene side ikke overlapper hinanden for meget og på den anden side i højere grad bygger på hinanden, så der sikres en faglig progression.

Selvom fagene i dag står forholdsvis løsrevet i forhold til hinanden, og at der tilsyneladende ikke foregår så meget koordinering imellem dem trods deres indholdsmæssige affinitet, lader der til at være en forholdsvis fornuftig opdeling og progression mellem fagene. De vigtigste emner inden for sammenlignende politik behandles på et stadigt højere og mere detaljerigt niveau, og der er en forholdsvis gennemskuelig og meningsfuld overlap af emner mellem SAMPOL 100 og de to andre fag, mens adskillelsen af SAMPOL 110 og SAMPOL 115 er forholdsvis skarp (med politiske institutioner som en delvis undtagelse). For alle fagene har jeg dog bemærket centrale temaer, som måske ikke får den opmærksomhed de fortjener i en bred indføring til disciplinen komparativ politik, men andre har en privilegeret status. Derudover var der faktisk elementer af overlap mellem SAMPOL 110 og SAMPOL 115, som virkede uhensigtsmæssige.

Mest radikalt har jeg sat en opsplittning af SAMPOL 110 til diskussion. Dette kan gøres på forskellige måder, men helt afgørende er det, at instituttets forskere/undervisere inddrages i en

grundlæggende diskussion af, hvad sammenlignende politik er – og hvilke temaer undervisningen derfor bør dække, og hvordan disse relaterer sig til hinanden.

Slutteligt efterlyste jeg mere variation i eksamensformerne og kom med forslag til indførelsen af en mundtlig eksamen og eventuelt en form for ugeeksamen.